

Posudek vedoucího bakalářské práce Pavla Sočuvky s názvem *Repetitivna ironia ve vybraných Hrabalových dielach*.

Autor posudku: doc. Mgr. Jakub Češka, Ph.D.

Bakalářská práce Pavla Sočuvky představuje soustředěný interpretační výkon zaměřený na jednu z klíčových figur Hrabalovy tvorby, kterou představuje víteznačnost vítězství. Přestože se autor v úvodu zdráhá dovolávat se jisté teorie, lze tento ostych označit za sotva zřetelnou ironii, neboť kromě instrumentária poetiky využívá také hrabalovské sekundární literatury. Teoretickou opatrnost můžeme číst jako interpretační střídmost, v níž se vykladač nesnaží dílu vnutit určitou teoretickou perspektivu, nýbrž se naopak, na základě četby a předchozí reflexe díla, teprve snaží vybudovat jistý interpretačně popisný aparát, který by odpovídal povaze díla. Zjevně se tento přístup neobejde bez detailní znalosti interpretovaného díla, od něhož teprve vede cesta k hypotézám a jistým teoreticky ukotveným pozicím. Již tímto rysem je práce sympatická, neboť v kontextu současné bohemistiky býváme často svědky pouhé aplikace jistých teorií, a to někdy také bez ohledu na to, že příslušné teoretické instrumentarium není dílu vlastní, tudíž mu také vnucuje sdělení, se kterým nemá nic společného.

Práce Pavla Sočuvky nabízí v tomto ohledu přístup zcela opačný. Její těžiště spočívá v interpretaci dílčích pasáží, kde lze zvolený „idiom“ nalézt (k tomu autor využívá elektronickou verzi hrabalovského korpusu). Takto je také interpretace otevřená kritice a revizi, při které bychom postupovali obdobně, jak to činí autor práce, a tedy procházením jednotlivých příkladů.

Dříve než se dostanu k dílčím komentářům, je na místě prohlásit, že předložená bakalářská práce představuje suverénní interpretační výkon, myšlenkově sevřený a s ohledem na Hrabalovo dílo také inovativní. Tímto také zcela naplňuje požadovaná kritéria, dokonce lze říci, že je v jistém ohledu také překračuje, neboť se autor nespokojuje s již zmíněnou cvičnou prací, kde by v úvodu rozvinul teoretickou perspektivu, již by se snažil, pečlivě a opatrně, krok za krokem dokládat. Tato práce se vyznačuje suverénně formulovaným tématem, které autor bez zbytečných oklik sleduje již od samého začátku práce.

Přesto však, pokud se podíváme na práci z ptáčí perspektivy, lze oceňovat zejména její první část (zhruba její první dvě třetiny) patrně také proto, že se autor teprve snaží definovat základní pojmy, vyznačit klíčové trajektorie smyslu, které bude dále sledovat. S postupujícími interpretacemi roste sice autorova zručnost, ale z původně utvářeného tématu se také do jisté míry stává teoretická formule, která už je dále pouze osvědčována, nikoli tedy, aby další uváděný příklad otevíral pokud možno nové interpretační podněty.

Je poté otázkou, jestli by nebylo přece jen užitečné některé příklady, které již nepřinášejí nic nového, jednoduše vypustit. Jelikož je sledované šampionství velmi přesvědčivě artikulováno v kontextu centrální figury inverze, rytmičnosti, v souvislosti s víteznačnou tematikou pohledu, soutěživosti, provokace, karnevalového snížení, mimetické touhy atp., není tudíž jasné, proč autor zmiňuje poměrně banální kompliment kuchaře za skvělou svíčkovou, navíc jej vkládá do souvislosti Pepinova zvolání: rakouský voják zase slavně zvítězil (s. 28–9).

V druhém případě se jedná o komplikovanější příklad, v němž je přítomen Hrabalův víceznačný vztah k historii (s. 28–29). Autor ve zmíněné druhé části práce ve snaze rozhodnout, zdali se jedná v uvedených příkladech o ironii, nebo nikoli, parafrázované situace interpretačně uzavírá. Přitom v úvodu práce velmi pečlivě, reflektovaně a interpretačně střídavě vypracovává ironii jako víceznačnou centrální, pro niž nelze stanovit definitivní význam (s. 8).

V některých příkladech druhé části práce tedy původně otevřenou figuru ironie sémanticky uzavírá, přitom musí využít alternativní kontext (odlišný od kontextu literárního díla), aby získal jisté verifikační kritérium. To jej místy vede téměř až k úzkoprsým a škrobeným soudům, které nepůsobí ve vztahu k Hrabalovu dílu přesvědčivě, někdy dokonce působí komicky. Ve stanovení jisté „normality“ autor navíc stabilizuje víceznačné situace, z nichž přitom těžší Hrabalova poetika (kupříkladu v případě noci strávené na záchytce na s. 32, dále také v pasáži, v níž se dočteme o škodlivosti alkoholu na s. 36–7, pijanství je přitom integrální součástí Hrabalovy poetiky).

Tyto příklady by nás mohly přivést k otázce, zdali autor původně vyznačený koncept ironie neopouští, či zda mu dostatečně rozumí, neboť ironický vztah bude právě takový, o němž nelze rozhodnout, jestli byl míněn vážně, nebo nikoli. Tyto otázky a námitky ovšem míří za horizont bakalářské práce, a to zejména v případě natolik obtížně interpretovatelného autora jakým Bohumil Hrabal bezpochyby je.

Dílní připomínky:

„Dvojica Jirkom a jeho úprimnou umeleckou tvorbou opovrhuje a naopak sama seba vníma ako jedničky, avšak čitateľovi je jasné, že nimi nie sú. Skutočná jednička absentuje. Jirka ňou bude, keď dokončí obraz otca, duo BH a Vladimír nimi z pohľadu rozprávača celkom určite nie sú, pretože opovrhujú Jirkom“ (s. 18).

Věc je složitější, neboť se sice týká otázky autentifikace (v tomto případě by byla Pipsi garantem fikčního světa), ale jelikož známe kontext, tak také víme, že si Hrabal utváří vlastní ne zcela lichotivý autoportrét, navíc pro nás jako čtenáře, a to právě kvůli mimoliterárnímu kontextu, může být jak Hrabal, tak i Boudník, jedničkou. Je tudíž otázkou, jestli zde nevzniká napětí mezi hodnotovou osnovou literatury (kterou garantuje vypravěčka) a jejím kontextem.

Autor v práci několikrát užívá v naratologii nezavedený pojem vokalizace (namísto obvyklé fokalizace). Dovedu si sice představit, co jím autor míní, a že se patrně jedná o drobnou nadsázku, mohl by přesto vyložit, proč neužívá pojmu fokalizace, co tento pojem znamená a v jakém slova smyslu hodlá používat pojmu vokalizace?

Velmi pěkná a přesvědčivá je kapitola, která se týká pohledu druhého. Přestože autor některé rysy problematiky pohledu zmiňuje, mohl by se ještě pokusit vytvořit jistou typologii pohledů, která je notně spjatá s tématem stát se jedničkou (kupříkladu obdobně, jak to činí Milan Kundera v *Nesnesitelné lehkosti bytí*, kde typologii pohledů propojuje s různými typy nesmrtnosti).

V kapitole, kde si všímá anti/realistických prvků (konkrétně Harryho Jelínka, s. 21–3) je otázkou, jestli specifické a převrácené literární ztvárnění můžeme považovat za ironickou figuru (ve vztahu k historii, k realistické literatuře), nebo jestli se pouze nejedná o vlastní rys fikce, před níž pohasíná závaznost toho, jak to kdysi bylo doopravdy.

Dále bych autorově pozornosti doporučil (s ohledem na témata, která pojednává v kapitole věnované Vinckovi) povídku Podvodníci (původní název Umělé osudy daleko přiléhavěji evokuje vyprávění, které těží z inverze, nikoli ze lži, jak to naznačuje upravený název), na níž lze ilustrativně předvést autorem reflektovaná témata – fabulaci, inverzi skutečnosti a fikce, která je nezbytná k tomu, abychom se mohli státi jedničkou (povídka prvně vyšla v povídkovém souboru *Perlička na dně*).

Tuto bakalářskou práci rozhodně a rád doporučuji k obhajobě s hodnocením výborně.

V Poděbradech 19. 8. 2014

Jakub Češka